

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Odpovědnost za škodu členů statutárních orgánů obchodních korporací

Petra Vepřovská

Bakalářská práce

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Vepřovská**
Osobní číslo: **E10536**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Odpovědnost za škodu členů statutárních orgánů obchodních korporací**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je rozebrat právní úpravu odpovědnosti členů státních orgánů za škodu způsobenou společností a demonstrovat na aktuální judikatuře případné nedostatky. Dále provést komparaci právní úpravy účinné od 1.1.2014 s obchodním zákoníkem.

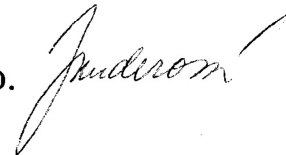
Zásady:

- Teoretický popis odpovědnosti členů statutárních orgánů za škodu způsobenou společností.
- Charakteristika právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku.
- Charakteristika nové právní úpravy obsažené v zákonu o obchodních korporacích a její komparace s úpravou v obchodním zákoníku.
- Trestněprávní souvislosti.
- Rozbor konkrétních právních kauz, relevantní judikatury a vyhodnocení, zda je právní úprava postačující a zda je dostatečně účinně aplikována.

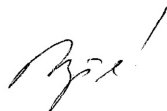
Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

FOREJT, Petr. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s. ISBN 978-80-7201-875-8.
HAVEL, Bohumil. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-807-2089-239.
ŠTENGLOVÁ Ivana a kol. Obchodní zákoník: komentář. 13. vyd. V Praze: C.H.Beck, 2010. ISBN 978-807-4003-547.
LASÁK, Jan. Zákon o obchodních korporacích, obchodní zákoník: srovnávací texty. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, XIII, 357 s. ISBN 978-80-7357-346-1.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Jana Janderová, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

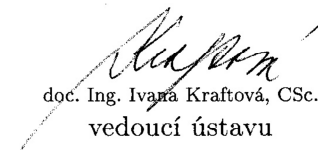

Datum zadání bakalářské práce: **1. října 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2014**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. října 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2014

Petra Vepřovská

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce JUDr. Janě Janderové, Ph.D., za její odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Zároveň patří mé poděkování rodině a všem, kteří mě při zpracování bakalářské práce podporovali.

ANOTACE

Předmětem této bakalářské práce je popis jednotlivých typů obchodních korporací a jejich statutárních orgánů. Práce se zabývá odpovědností za škodu dle dnes již neplatného obchodního zákoníku a současně platných právních předpisů – zákona o obchodních korporacích, občanského zákoníku. Je zde vymezena trestněprávní odpovědnost a část práce je věnována rozboru konkrétních kauz, které se týkají odpovědnosti za škodu statutárních orgánů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Statutární orgán, obchodní korporace, odpovědnost, škoda, delikt

TITLE

Liability of Corporation Statutory Body Members

ANNOTATION

The subject of this thesis is the description of individual types of business corporations and their statutory bodies. The thesis deals with liability for damage according to the now invalid Commercial Code and according to currently valid laws – the Law on Business Corporations and the Civil Code. The thesis also defines criminal liability and one of its parts is devoted to the analysis of specific cases concerning the liability of statutory bodies for damage.

KEYWORDS

statutory body, business corporation, liability, damage, offence

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.....	11
1.1 OBČANSKÝ ZÁKONÍK	11
1.2 ZÁKON O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH.....	12
1.3 ZÁKON O VEŘEJNÝCH REJSTRÁČÍCH PRÁVNICKÝCH A FYZICKÝCH OSOB	14
2 PRÁVNICKÁ OSOBA A JEJÍ STATUTÁRNÍ ORGÁN	15
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU JEDNOTLIVÝCH OBCHODNÍCH KORPORACÍ.....	18
3.1 VEŘEJNÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST.....	18
3.2 KOMANDITNÍ SPOLEČNOST.....	19
3.3 SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM.....	19
3.4 AKCIOVÁ SPOLEČNOST.....	21
3.4.1 <i>Monistický systém</i>	21
3.4.2 <i>Dualistický systém</i>	21
3.5 DRUŽSTVO	22
4 ODPOVĚDNOST STATUTÁRNÍHO ORGÁNU A POJEM ŠKODA.....	23
4.1 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	23
4.1.1 <i>Porušení právní povinnosti osobou odpovědnou za škodu</i>	24
4.1.2 <i>Vznik škody na straně poškozeného</i>	25
4.1.3 <i>Kauzální nexus neboli příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody</i>	26
4.1.4 <i>Neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu</i>	26
4.2 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE PRÁVNÍ ÚPRAVY ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH A NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	27
4.2.1 <i>Protiprávnost</i>	27
4.2.2 <i>Vznik škody</i>	28
4.2.3 <i>Příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody</i>	29
4.2.4 <i>Neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu</i>	29
4.3 KOMPARACE ODPOVĚDNOSTI V PŮVODNÍCH A SOUČASNĚ PLATNÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH	30
5 TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST.....	33
6 ROZBOR KONKRÉTNÍCH KAUZ.....	38
6.1 ROZBORY JEDNOTLIVÝCH USNESENÍ A ROZHODNUTÍ NEJVVYŠŠÍHO SOUDU	38
6.1.1 <i>Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 11 Tdo 972/2003</i>	38
6.1.2 <i>Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011</i>	40
6.1.3 <i>Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010</i>	41
6.1.4 <i>Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012</i>	42
6.1.5 <i>Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012</i>	43
6.1.6 <i>Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010</i>	45
6.2 SHRUTÍ ROZBORŮ KAUZ.....	46
ZÁVĚR.....	48
POUŽITÁ LITERATURA	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled změn původní a současné právní úpravy	32
Tabulka 2: Zjednodušený přehled rozborů konkrétních kauz	47

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Rozložení právního předpisu občanského zákoníku.....	11
Obrázek 2: Přehled přesunu právní úpravy z obchodního zákoníku.....	12

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ASPI	automatizovaný systém právních informací
a. s.	akciová společnost
č.	číslo
EU	Evropská unie
k. s.	komanditní společnost
mj.	mimo jiné
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
odst.	odstavec
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
písm.	písmeno
resp.	respektive
Sb.	Sbírka zákonů
sp. zn.	spisová značka
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
tj.	to jest
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvané
v. o. s.	veřejná obchodní společnost
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

ÚVOD

Odpovědnost statutárních orgánů obchodních korporací je celospolečensky frekventované téma. Je patrné, že výkon funkce statutárního orgánu s sebou přináší celou řadu povinností, ať již z pohledu práva soukromého či veřejného, jejichž porušení při naplnění všech předpokladů aktivuje soubor právních norem odpovědnosti. V konkrétních případech může mít toto porušení značné důsledky pro soukromý život osoby, která funkci statutárního orgánu zastává.

První část práce je věnována popisu nových právních předpisů platných od 1. 1. 2014, a to zákona č. 89/2014 Sb., občanský zákoník, zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Další část práce se zabývá právnickou osobou a jejím statutárním orgánem, na niž navazuje kapitola s jednotlivými typy obchodních korporací. U každého typu je vymezen pojem obchodní společnosti dle současně platných právních předpisů. Detailně jsou popsány statutární orgány společností, což je nezbytnou podmínkou pro následující kapitoly zabývající se problematikou odpovědnosti za škodu členů statutárních orgánů obchodních korporací.

Část této práce je věnována definování odpovědnosti za škodu dle právní úpravy zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a následně odpovědnosti za škodu dle současně platných právních předpisů – zákona č. 89/2014 Sb., občanský zákoník a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Následně dochází ke komparaci problematiky odpovědnosti za škodu statutárních orgánů dle obchodního zákoníku a zákona o obchodních korporacích.

Další kapitola se zabývá trestní odpovědností, která vychází z trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických a fyzických osob. Klíčové je vymezení jednotlivých typů trestných činů, kterých se nejčastěji statutární orgány dopouštějí.

V poslední kapitole je proveden rozbor několika konkrétních kauz dle judikatury Nejvyššího soudu ČR, které se týkají péče řádného hospodáře a odpovědnosti za škodu.

Cílem této práce je uvést základní fakta o odpovědnosti statutárních orgánů obchodních korporací a zhodnotit na základě rozboru konkrétních právních kauz, zda-li je právní úprava dostatečná, či nikoliv.

1 PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

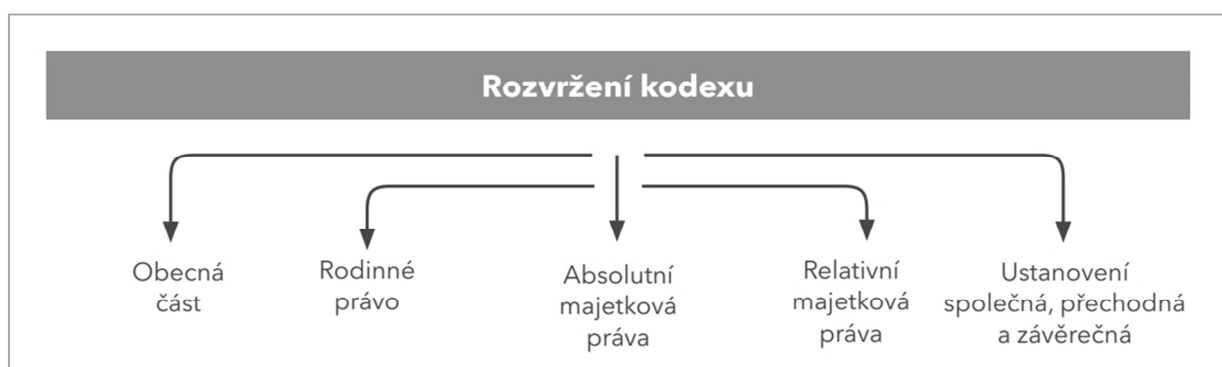
Vzhledem k širokému spektru právních předpisů, jež obsahují informace k problematice obchodních korporací, statutárních orgánů a odpovědnosti za škodu, je nezbytné vymezit ty nepodstatnější z nich. Jsou jimi občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

1.1 Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník představuje právní předpis, jehož smyslem a účelem je, až na výjimky, upravit soukromá práva, povinnosti a postavení osob v jednom kodexu. Tento nový občanský zákoník klade především důraz na demokratické právní tradice a na principy soukromého práva v Evropě. [10]

Tento NOZ přejímá celou řadu pravidel upravených v jiných zákonech, které zrušuje (např. obchodní zákoník, zákon o rodině, zákon o vlastnictví bytů či zákon o sdružování občanů). Ne všechna pravidla obsažená ve zvláštních zákonech jsou však přijímána bezvýhradně, nový právní předpis se je snaží přizpůsobit moderním potřebám.

NOZ řeší problematiku práva soukromého, které se týká styku soukromých osob, a práva veřejného, jež řeší problematiku styku jednotlivce s orgány veřejné moci. Obě tyto oblasti se navzájem prolínají, ale i přesto zůstávají zásadně odděleny. Jejich uplatňování sleduje konkrétní účel. Při rozhodování podle veřejného práva je podstatný veřejný zájem, v soukromém je naopak podstatným soukromý zájem.

Obrázek 1: Rozložení právního předpisu občanského zákoníku

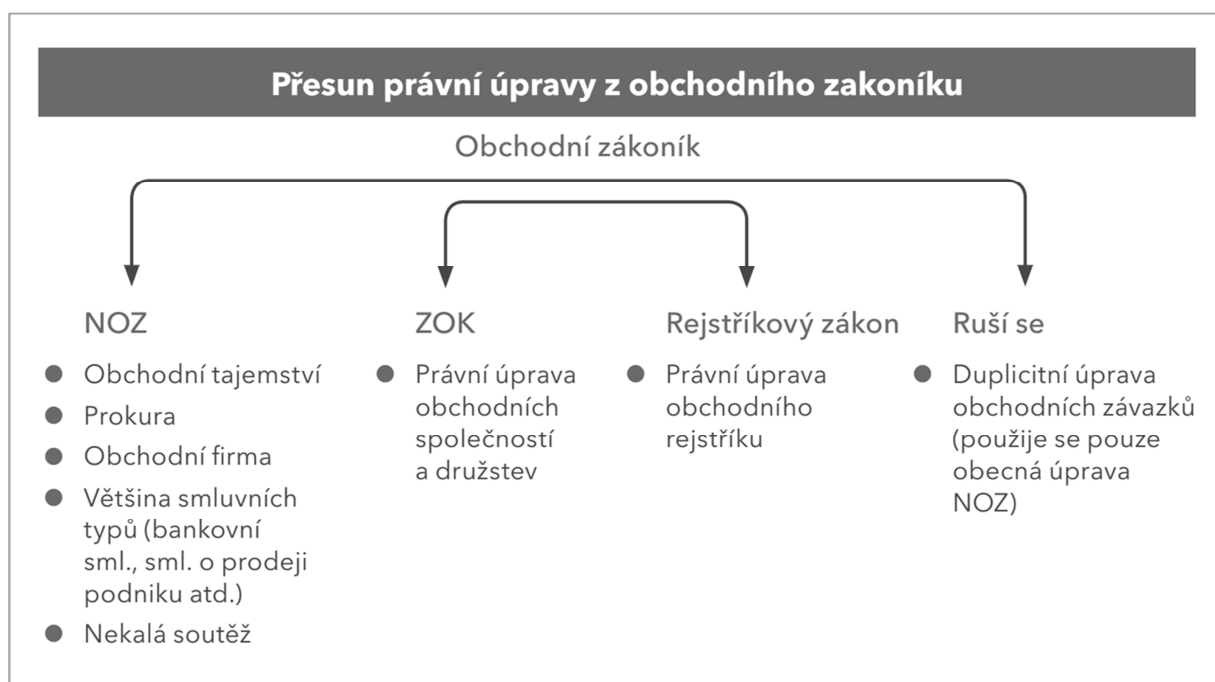
Zdroj:[10]

Občanský zákoník je tematicky rozdělen do pěti částí, které vyplývají z výše uvedeného obrázku. V obecné části jsou vymezeny pojmy, s nimiž právní předpis zákoníku pracuje. Část Rodinné právo v sobě zahrnuje dřívější zákon o rodině. Dotýká se jak institutu manželství, tak

i vztahů mezi příbuznými. Část Absolutní majetková práva obsahuje definici vlastnictví, práva k cizím věcem a problematiku dědění. Následující část Relativní majetková práva je nejobsáhlejší. Zahrnuje různé druhy smluv, stejně jako závazky deliktního jednání (tedy i odpovědnost za škodu). Poslední část se zabývá především právně technickou problematikou a mimo jiné i tím, které dosavadní zákony budou tímto novým zákonem zrušeny.

1.2 Zákon o obchodních korporacích

Zákon č. 90/1992 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), představuje druhou část rekonstrukce soukromého práva, která úzce navazuje na zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nemá být nástupcem obchodního zákoníku, ale zvláštním předpisem, jenž se zabývá úzce vymezeným okruhem právnických osob – obchodními korporacemi. [11]

Obrázek 2: Přehled přesunu právní úpravy z obchodního zákoníku

Zdroj:[12]

Pod pojmem obchodní korporace ve smyslu zákona o obchodních korporacích se rozumí všechny formy obchodních společností a družstev, které se dělí na:

- veřejnou obchodní společnost;
- komanditní společnost;
- společnost s ručením omezeným;

- akciovou společností;
- evropskou společností;
- evropské hospodářské zájmové sdružení;
- družstvo;
- evropskou družstevní společností.

Úprava zákona dopadá především na tuzemské formy těchto korporací, neboť ty evropské jsou primárně upraveny zvláštními předpisy EU.

ZOK upravuje základní podmínky fungování obchodních korporací – od jejich založení, přes rozložení vnitřní struktury orgánů, odpovědnosti členů těchto orgánů, činnosti v rámci koncernů až po jejich zrušení. Přesto se ale v jeho textu nenaleznou všechny tyto podmínky. Některé jsou řešeny na obecnější úrovni v NOZ, jiné naopak na úrovni specifitější ve zvláštních zákonech (např. v zákoně o přeměnách obchodních společností či v zákoně o veřejných rejstřících). [11] Lze ale konstatovat, že se tento zákon podrobně věnuje výkonu funkce, otázkám odměňování, kontrole procesu rozhodování manažerů a jejich odpovědnosti za škodu. Cílem je tedy nastavení efektivního řízení společnosti a dostatečné ochrany práv.

V zákoně je detailněji definován vznik smlouvy o výkonu funkce, na jejímž základě členové orgánů obchodních korporací spravují majetek společnosti.

Došlo také k důslednějšímu rozpracování konceptu řádného hospodáře a jeho doplnění o korektiv tzv. podnikatelského úsudku. Členové orgánů tak mají při správě společnosti povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, tzn. loajálně, pečlivě a informovaně, ale mají také právo na vyvinění se z případné odpovědnosti za škodu, pokud prokáží, že vzhledem k okolnostem jednali řádně a nemohli újmu předpokládat. K tomu by měla dopomoci povinnost člena orgánu informovat o každém střetu zájmu, který by se mezi ním a korporací mohl objevit.

Bylo doplněno právo soudu, který může vyloučit toho, kdo porušuje své povinnosti nebo přivedl obchodní korporaci k úpadku. Soud může člena orgánu, který neplní řádně své povinnosti, připravit o možnost realizace v daném odvětví a připravit ho tak o možnost jeho dosavadní obživy.

Nově bylo také zavedeno pravidlo ručení člena statutárního orgánu korporace za její dluhy, pokud došlo k jejímu úpadku a pokud tomu rozumnými prostředky nezabránil.

ZOK je tedy nutno chápat jako podstatný, nicméně stále jen jako dílčí článek víceúrovňové struktury právní úpravy obchodních korporací, a nikoliv jako všezahrnující kodex těchto organizací.

1.3 Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob spojuje hmotněprávní, ale i procesněprávní ustanovení týkající se veřejných rejstříků, přičemž NOZ rozlišuje veřejné rejstříky, které jsou seznamy osob, a veřejné seznamy, které představují seznamy věcí.

Cílem tohoto zákona je zefektivnění a zrychlení zápisů do obchodního rejstříku, snížení administrativní zátěže a doplnění funkcionality, které zautomatizují příslušné postupy. ZVŘ řeší problematiku neplnění povinností ukládat účetní závěrky, společenské smlouvy, stanov, rozhodnutí o změně členů statutárních orgánů a některých znaleckých posudků do sbírky listin obchodního rejstříku. Zároveň se též zabývá následky porušení těchto povinností a stanovuje zpochybnitou domněnku, že člen statutárního orgánu, který neplní tyto uvedené úkoly, porušuje péči řádného hospodáře. Důkazní břemeno vyvrácení této domněnky pak nese porušující člen statutárního orgánu. Nově je také zakotvena možnost tzv. předregistrace firmy, kdy je umožněn zápis obchodní firmy do obchodního rejstříku za podmínky, že ve lhůtě 1 měsíce dojde k podání návrhu na zápis obchodní korporace. [9]

Kromě výše uvedeného obsahuje zákon o veřejných rejstřících mnoho dalších novinek, ale i přesto velká část zákona vychází z původní právní úpravy obchodního rejstříku.

2 PRÁVNICKÁ OSOBA A JEJÍ STATUTÁRNÍ ORGÁN

Základní definice právnické osoby je stanovena v § 20 NOZ. „*Právnickou osobou je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní úpravou.*“ [30]

Pojem statutární orgán obchodních korporací označuje osoby, jež jsou oprávněny činit právní úkony právnických osob. Jednání těchto osob je považováno přímo za jednání právnických osob, nelze tedy hovořit o zastoupení, ale o vlastním jednání. Termín, kterým se statutární orgán označuje u jednotlivých právních forem právnických osob, vychází ze založení právnické osoby. U družstev a obchodních společností toto přesně stanovuje zákon. Konkrétní osoby, které posléze jednají jako statutární orgány, jsou ustanoveny danou právnickou osobou.

Dle § 25 odst. 1 písm. g) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob se zapisuje do veřejného rejstříku název statutárního orgánu, neplyne-li ze zákona, počet členů statutárního orgánu, jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která je členem statutárního orgánu, s uvedením způsobu, jak se za právnickou osobu jedná, a den vzniku a zániku její funkce. Je-li členem statutárního orgánu právnická osoba, uvede se také jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu osoby, která ji při výkonu funkce zastupuje. [32]

Od 1. 1. 2014 se upravují podmínky pro stávající orgány obchodních korporací, ale také i pro osoby, které se jimi budou chtít stát. Obecné podmínky pro členství upravuje § 152 odst. 2 NOZ, jenž uvádí, že „*fyzická osoba, která je členem orgánu právnické osoby a která je do funkce volena, jmenována či jinak povolávána, musí být plně svéprávná*“. Osobou plně svéprávnou se pak stává člověk zletilostí – dovršením osmnáctého roku věku dle § 30 odst. 1 téhož zákona. Dále dle § 46 odst. 1 ZOK nemůže být členem orgánu ten, kdo není bezúhonný ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a ani ten, u koho nastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti.

Problematiku nových členů orgánů obchodních korporací řeší § 46 odst. 2 ZOK tak, že „*kdo se má stát členem orgánu obchodní korporace, předem zakladatele nebo obchodní korporaci informuje, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž*

působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo řízení podle § 63 až 65 tohoto zákona anebo zda u něho není dána jiná překážka funkce“. Lze tedy konstatovat, že pokud by na tuto skutečnost daná osoba předem upozornila, pak není problémem její zvolení či jmenování do orgánu obchodní korporace.

ZOK v § 46 odst. 2 zmiňuje § 63 až 65, které se vztahují na vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce, a to i za situace, kdy osoba splňuje obecně dané podmínky. V průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud může i bez návrhu rozhodnout, že člen statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, nesmí po dobu 3 let od nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení.

Důvodem vyloučení může být to, že výkon funkce dotčenou osobou zjevně vedl k úpadku obchodní společnosti nebo že nepochybně přispěl ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. Insolvenční soud naopak nevyloučí z výkonu funkce tu osobu, která se stala členem orgánu obchodní korporace již v době jejího blížícího se úpadku, či prokáže-li, že při svém počínání vynaložila takovou péči, kterou by v podobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení.

Dalším důvodem pro vyloučení z výkonu funkce může být zjištění, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech závažně a opakovaně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči, která je spojena s výkonem jeho funkce. Jakmile rozhodnutí o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace nabude právní moci, přestává být dotčená osoba členem tohoto orgánu ve všech obchodních společnostech. Tento zánik funkce oznámí soud, který o zániku rozhodl, soudu, který vede příslušný veřejný rejstřík.

Eventuálním porušením takového vyloučení nebo zákazu se pak dotčená osoba zavazuje ke splnění všech závazků obchodní korporace, kde přes zákaz funkce uskutečňovala. Je zřejmé, že změna legislativy (ukončení platnosti obchodního zákoníku a zavedení zákona o obchodních korporacích k 1. 1. 2014) přináší rozpor mezi původními podmínkami a novou úpravou. Na tuto problematiku je v ZOK myšleno v ustanovení § 779 odst. 3, kde je stanoveno, že *„nastala-li u někoho překážka pro výkon funkce podle § 381 obchodního zákoníku, trvá i po účinnosti tohoto zákona“.*

Bude-li jako statutární orgán obchodní korporace jmenována nebo zvolena jiná obchodní korporace, pak se výše uvedené podmínky vztahují na její statutární orgány, nelze je tedy jmenováním jiné obchodní korporace obejít.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU JEDNOTLIVÝCH OBCHODNÍCH KORPORACÍ

Obchodní korporace jsou právními osobami, které mají právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Právní osobnost vzniká současně se vznikem právnické osoby a zaniká s jejím zánikem podle práva (obzvláště v souvislosti se zápisem či výmazem ve veřejném rejstříku).

Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva. Současně se také jedná o subjekty, které se ale odlišují od fyzických osob tím, že nemohou činit právní úkony osobně, ale jednají pomocí svých statutárních orgánů.

Složení a množství statutárních orgánů pro jednotlivé obchodní korporace se liší.

3.1 Veřejná obchodní společnost

Základní definice veřejné obchodní společnosti je obsažena v § 95 ZOK, kde se říká, že: *„Veřejná obchodní společnost (dále jen „v. o. s.“) je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně.“*

Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou všichni společníci, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 ZOK.

Vzájemné právní poměry společníků se řídí společenskou smlouvou, a není-li ve smlouvě dohodnuto jinak, jsou podíly společníků stejné. Tato smlouva může také určovat, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 ZOK, nebo jeden z nich.

Každý společník je povinen plnit své povinnosti s péčí řádného hospodáře. Bez svolení všech ostatních společníků nesmí podnikat v předmětu podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného. Společník nesmí být ani členem statutárního nebo jiného orgánu jiné obchodní korporace s obdobným předmětem podnikání, ledaže se jedná o koncern, pokud společenská smlouva neupravuje tento zákaz odlišně.

3.2 Komanditní společnost

Vymezení definice komanditní společnosti je obsaženo v § 118 ZOK, kde je stanoveno, že: *„Komanditní společnost (dále jen „k. s.“) je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně – komanditista a alespoň jeden společník neomezeně – komplementář.“*

Statutárním orgánem společnosti jsou všichni komplementáři, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 ZOK.

Společenská smlouva obsahuje bližší určení společníků, který z nich je komplementář a který komanditista, a dále výši vkladu každého komanditisty. Tato smlouva může dále určit, že statutárním orgánem společnosti jsou pouze někteří z komplementářů, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 ZOK, nebo jeden z nich. Pokud neurčuje společenská smlouva jinak, rozhodují ve věcech, jež nepřísluší statutárnímu orgánu, všichni společníci, přičemž zvlášť hlasují komplementáři a zvlášť komanditisté.

Každý společník je povinen plnit své povinnosti s péčí řádného hospodáře.

3.3 Společnost s ručením omezeným

Definice společnosti s ručením omezeným je stanovena v § 132 ZOK, kde se říká, že: *„Společnost s ručením omezeným (dále jen „s. r. o.“) je společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění.“*

Statutárním orgánem společnosti je jeden nebo více jednatelů. Má-li společnost s ručením omezeným jediného jednatele, jednatel je sám o sobě statutárním orgánem (individuální orgán). Samostatně tedy zastupuje společnost a také samostatně rozhoduje o obchodním vedení i dalších záležitostech, které mu ukládá zákon nebo společenská smlouva. V případě, že má společnost s ručením omezeným dva a více jednatelů, přichází v úvahu dvě možná řešení. Jedním řešením je, že může být každý z jednatelů statutárním orgánem sám, a společnost pak bude mít více těchto statutárních orgánů. Druhou možností je, že jednatele mohou být považováni za kolektivní orgán, z čehož plyne disponování společností pouze jedním jediným statutárním orgánem. Tuto skutečnost pak určuje společenská smlouva.

Jednatel či jednatele jakožto statutární orgán, jimž přísluší vedení společnosti, může být pouze fyzická osoba. Tato osoba musí být plně způsobilá k právním úkonům a musí být bezúhonná. Dále musí jednat s péčí řádného hospodáře, která je přesně vymezena v § 159

NOZ a § 51 a následujících ZOK a při své činnosti dodržovat zásady a pokyny vymezené valnou hromadou.

Jednateli přísluší obchodní vedení společnosti a v případě, že má společnost více jednatelů, kteří tvoří kolektivní orgán, vyžaduje se k rozhodnutí o obchodním vedení společnosti souhlas většiny z nich, pokud společenská smlouva nestanovuje jinak. Dále není nikdo oprávněn udělovat jednateli pokyny týkající se obchodního vedení, tím nejsou dotčena pravidla jednání členů orgánů, které jsou uvedeny v § 51 odst. 1 ZOK. [4]

Jednatel zajišťuje řádné vedení předepsané evidence a účetnictví (je za něj ve společnosti odpovědný), vedení seznamu společníků (přezkoumává, zda nastaly podmínky pro provedení změny v seznamu, a pokud ano, provést jeho změny) a na žádost informuje společníky o věcech společnosti. Bez zbytečného odkladu poté, co dojde ke změně společenské smlouvy na základě jakékoliv právní skutečnosti, vyhotoví úplné znění společenské smlouvy a uloží jej spolu s listinami prokazujícími změnu do sbírky listin obchodního rejstříku.

Jednatel nesmí bez svolení společníků:

- podnikat v předmětu činnosti nebo podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného;
- být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo podnikání nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern;
- účastnit se podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo podnikání. [4]

Společenská smlouva určuje další omezení činnosti jednatele se souhlasem všech společníků a také může určovat, v jakém rozsahu se zákaz konkurence vztahuje na společníky.

Další klíčovou povinností statutárních orgánů stanovuje § 98 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, podle něhož je statutární orgán povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Podle § 210 téhož zákona má statutární orgán povinnost poskytnout insolvenčnímu správci nebo předběžnému správci při zjišťování majetkové podstaty všestrannou součinnost, zejména dbát jejich pokynů. [31]

V případě, že statutární orgán tyto povinnosti nesplní, dopouští se trestného činu dle § 225 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti. [29]

3.4 Akciová společnost

Akciová společnost je přesně definována v § 243 ZOK takto: „*Akciová společnost (dále jen „a. s.“) je společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií.*“

Orgány společnosti vycházejí ze systému vnitřní struktury společnosti, který si akciová společnost zvolí. Jedná se o monistický nebo dualistický systém. Systém monistický charakterizuje systém vnitřní struktury společnosti, v němž se zřizuje správní rada a statutární ředitel. Naopak v dualistickém systému je zřizováno představenstvo a dozorčí rada. Každá společnost si může zvolený systém své vnitřní struktury měnit změnou stanov.

3.4.1 Monistický systém

Prvním orgánem akciové společnosti v monistickém systému je správní rada, jenž určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon. Správní rada má podle § 457 ZOK tři členy, pokud stanovy neurčují jiný počet. ZOK tedy nezakazuje, aby byla správní rada i jednočlenná. Správní rada má předsedu, kterým může být pouze fyzická osoba. V kompetenci správní rady tak jsou všechny záležitosti týkající se společnosti, pokud nejsou zákonem nebo stanovami svěřeny do působnosti valné hromady. Správní rada je tak druhým nejdůležitějším orgánem společnosti a její pravomoc je limitována pouze pravomocí valné hromady. Správní rada však nejedná za společnost navenek.

Navenek společnost zastupuje její statutární orgán, kterým je statutární ředitel a kterému náleží obchodní vedení společnosti. Statutárním ředitelem může být pouze fyzická osoba a může jím být i předseda správní rady. Statutárního ředitele jmenuje správní rada, která také podle zákona schvaluje jeho smlouvu o výkonu funkce. [22]

3.4.2 Dualistický systém

Prvním orgánem akciové společnosti v dualistickém systému je představenstvo, které je zároveň i statutárním orgánem, a přísluší mu obchodní vedení společnosti.

Představenstvo je voleno a odvoláváno valnou hromadou, pokud stanovy neurčují, že představenstvo je voleno a odvoláváno dozorčí radou společnosti. Představenstvo má tři členy, pokud stanovy společnosti nestanoví jiný počet členů. Představenstvo je kolektivním orgánem a rozhoduje většinou hlasů přítomných členů, pokud stanovy pro rozhodování neurčí

vyšší počet. Každý člen představenstva má při rozhodování jeden hlas. Členem představenstva může být nově i právnická osoba, což je podstatná novinka v dualistickém systému oproti dosavadní úpravě v obchodním zákoníku. Za takovou právnickou osobu – člena představenstva – pak jedná v představenstvu její statutární orgán. [21]

Jako kontrolní orgán v dualistickém systému řízení společnosti ZOK nadále ponechává dozorčí radu, která dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti. Dozorčí rada má tři členy, pokud stanovy společnosti neurčí jiný počet. Členy dozorčí rady volí a odvolává vždy valná hromada.

Dozorčí rada jako striktně kontrolní orgán do určité míry odlišuje oba systémy řízení společnosti. Jejím úkolem je kontrolovat představenstvo a zastupovat zájmy vlastníků společnosti – akcionářů – kteří sami nemají většinou kvalifikaci ani možnost obchodní vedení společnosti kontrolovat. Akcionáři totiž mohou do vedení společnosti zasahovat pouze na valné hromadě, což je z hlediska kontinuální kontroly obchodního vedení značně málo. Navíc dozorčí rada by měla hájit zájmy všech akcionářů, tedy i těch minoritních, kteří zpravidla v praxi nezasahují do dění na valných hromadách vůbec nebo jen minimálně. [21]

3.5 Družstvo

Základní definice družstva je vymezena v § 552 ZOK, kde je stanoveno, že: „*Družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání.*“ Družstvo má nejméně tři členy.

Nejvyšším orgánem družstva je členská schůze, jejíž nejzásadnější působností je změna stanov, volba a odvolávání členů a náhradníků členů představenstva a kontrolní komise, schvalování účetní závěrky, rozhodování o rozdělení zisku nebo úhrady ztráty, rozhodování o přeměně družstva či jeho zrušení a další. Působnost členské schůze je exaktně stanovena v § 656 ZOK.

Statutárním orgánem družstva je představenstvo, kterému přísluší obchodní vedení družstva. Představenstvo má tři členy, pokud stanovy neurčují vyšší počet členů. Předseda, jenž stojí v čele tohoto statutárního orgánu, je volen společně s místopředsedou či místopředsedy představenstvem. Tito členové ale mohou být voleni i členskou schůzí v případě, že je tomu tak určeno ve stanovách.

Dalším orgánem družstva je kontrolní komise, která kontroluje veškerou jeho činnost, projednává stížnosti členů a může požadovat jakékoliv informace a doklady o hospodaření družstva. Kontrolní komise je nezávislá na ostatních orgánech.

4 ODPOVĚDNOST STATUTÁRNÍHO ORGÁNU A POJEM ŠKODA

Termín odpovědnost vysvětluje soukromoprávní vztah mezi dvěma subjekty, v němž je na straně jedné povinnost plnit v důsledku porušení právní povinnosti a na straně druhé právo obdržet odškodnění od právního subjektu. Lze tedy konstatovat, že odpovědnost vzniká jako následek porušení právních povinností daných smlouvou či právními předpisy a vyplývající ch z výkonu určité funkce.

Vztah mezi statutárním orgánem obchodní společnosti a společností samou je vztahem obchodněprávním.

Pojmem škoda se v českém právu označuje újma, kterou poškozený utrpí na svém majetku či penězi ocenitelných majetkových právech. Rozlišují se dva typy škody, a to skutečná škoda, jež představuje hodnotu, o kterou byl jednáním škůdce zmenšen majetek poškozeného, a ušlý zisk, jenž vyjadřuje majetkový prospěch, kterého by pravděpodobně poškozený dosáhl, kdyby škoda nevznikla.

Odpovědností za škodu a škodou se v původních právních předpisech zabýval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. V současnosti tuto problematiku řeší zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a z části zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Odpovědnost za škodu tvoří těžiště odpovědnosti statutárních orgánů obchodních společností. Odpovědnost osoby, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, je konstruována jako odpovědnost za porušení právních povinností při výkonu funkce.

4.1 Odpovědnost za škodu podle právní úpravy obchodního zákoníku

Odpovědností za škodu statutárních orgánů obchodních společností se zabývá § 194 odst. 5 ObchZ, který říká, že: *„Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena*

představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.“ Toto ustanovení je speciální úpravou ve vztahu k obecné úpravě odpovědnosti za škodu obsažené v § 373 a následujících ObchZ. Úprava náhrady škody je tedy stanovena jako následek porušení povinností ze závazkového vztahu. Obdobně se pak obecná úprava použije i pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinností stanovených obchodním zákoníkem, což je dáno § 757 ObchZ.

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu členů statutárních orgánů vycházející z ObchZ jsou:

- porušení právní povinnosti (ze smlouvy, zákona) osobou odpovědnou za škodu;
- vznik škody na straně poškozeného;
- kauzální nexus neboli příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody;
- neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu.

4.1.1 Porušení právní povinnosti osobou odpovědnou za škodu

Prvním a podstatným předpokladem odpovědnosti za škodu je porušení právní povinnosti. Osoba, která je statutárním orgánem, je povinna vykonávat svou funkci v souladu se smlouvou o výkonu funkce, ale také v souladu s požadavky, které pro ni vyplývají z jednotlivých ustanovení ObchZ. Těmito povinnostmi jsou členové orgánů povinni se řídit při všech úkonech, které jménem společnosti činí.

Stěžejní povinností je povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, jež je zakotvena v ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ. Jedná se o základní právní povinnost ve vztahu ke kvalitě plnění všech povinností statutárního orgánu. Další významnou povinností je povinnost mlčenlivosti, která ukládá zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo obchodní společnosti způsobit škodu. Dále nelze opomenout zákaz konkurence, jejímž smyslem je ochrana společnosti a jejich obchodů, a povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti.

Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinností v obchodních vztazích je objektivní odpovědností, neuplatňuje se zde hledisko, zda podnikatel toto porušení zavinil či ne. Na druhé straně však nejde o odpovědnost, která by dopadala na všechny případy vždy a bez výjimky. Jestliže ale ke vzniku škody vedly příčiny, které jsou uvedeny a vymezeny

v § 374 ObchZ, podnikatel za vzniklou škodu neodpovídá. Přísnost objektivní odpovědnosti je zmírněna tak, aby nedocházelo k nepřiměřené tvrdosti. Podle jejího charakteru jde ale stále o přísnou, objektivně dopadající odpovědnost, odpovídající tomu, že obchodní partner spoléhá ve své podnikatelské činnosti, že závazek bude řádně a včas splněn, a tento jeho oprávněný zájem musí být dostatečně chráněn. Další ochranu před nepřiměřenou tvrdostí náhrady obsahuje úprava rozsahu náhrady v § 386 ObchZ. Zvláštní smluvní ujednání o rozsahu a podmínkách náhrady škody je možné, ale jen v určité míře, resp. v určitém směru, neboť dohodou nelze vzhledem k nařizujícímu ustanovení § 386 nárok na náhradu škody předem vyloučit. [20]

4.1.2 Vznik škody na straně poškozeného

Dalším předpokladem odpovědnosti za škodu je vznik škody, kterým se zabývá ustanovení § 379 ObchZ. Škodou se rozumí majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se projevuje buď jako skutečná hodnota, nebo jako ušlý zisk. Obě tyto formy škody jsou v zásadě rovnocenné a existence jedné z nich není podle platného práva podmínkou vzniku a uplatnění druhé z nich. Z platného práva nelze tedy dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné hodnoty.

Skutečná škoda se obvykle definuje jako majetková újma spočívající ve zmenšení hodnoty majetku, ve snížení nebo ztrátě majetkového práva, ve vynaložení nákladů, které by při pravidelném běhu věcí nebylo nutno vynaložit, a konečně může škoda spočívat i v tom, že poškozená společnost nemohla využít majetkových práv, která představují určitou majetkovou hodnotu, tzv. marně vynaložené náklady. Pokud společnosti nastala skutečná škoda, je povinna tuto škodu přesně vyčíslit a její výši prokazatelně doložit. [20]

Ušlý zisk je obvykle charakterizován jako majetková újma, která je vyjádřena rozdílem mezi tím, čeho poškozený skutečně dosáhl a čeho by dosáhl, kdyby nedošlo ke škodné události. Dle § 381 ObchZ může poškozená strana požadovat místo skutečně ušlého zisku náhradu zisku dosahovaného zpravidla v poctivém obchodním styku za podmínek obdobných podmínkám v okruhu podnikání, v němž podniká.

Podle ustanovení § 378 ObchZ se škoda nahrazuje v penězích. Poškozená strana ale může požádat o náhradu škody v podobě uvedení v předešlý stav, to ovšem jen za předpokladu, že je to možné a obvyklé.

4.1.3 Kauzální nexus neboli příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody

Porušení právní povinnosti ani vznik škody ještě nezakládá odpovědnost člena statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu, pokud protiprávní jednání není příčinou vzniku škody. Prokázání kauzálního nexu mezi vznikem škody a protiprávním jednáním člena statutárního orgánu náleží poškozené společnosti. K problematice příčinné souvislosti je třeba uvést, že zjištění této souvislosti je otázkou především skutkovou, která je odvislá od zjištění, zda je konkrétní protiprávní jednání věcnou příčinou škody. [2]

4.1.4 Neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu

Posledním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je neexistence okolnosti vylučující odpovědnost. Osoba, jež je statutárním orgánem či jeho členem, se odpovědnosti za škodu zproští v případě, prokáže-li důvod dle § 374 odst. 1 ObchZ, tj. existenci překážky, která nastala nezávisle na jeho vůli a která mu zabránila ve splnění jeho povinnosti. Jedná se tedy o takovou okolnost, která nemohla být překonána a ani v době vzniku závazku předpokládána. Při posuzování, zda mohla být či měla být konkrétní překážka překonána, se nevychází z okamžitých a zvláštních poměrů, ale z posouzení, zda-li to bylo možné při vynaložení péče řádného hospodáře, která se od statutárního orgánu očekává.

Ustanovení § 374 odst. 2 ObchZ říká, že „*Odpovědnost nevylučuje překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana byla v prodlení s plnění své povinnosti, nebo vznikla z jejich hospodářských poměrů.*“ Výslovně se tedy vylučuje z tohoto posouzení překážka, která vznikla z hospodářských poměrů toho podnikatele, který porušil svůj závazek. Dále se vyloučení odpovědnosti omezuje pouze na dobu, pokud překážka trvala, jedná-li se o překážku dočasnou.

Dále ObchZ v § 194 odst. 5 upravuje vedle obecného důvodu, jenž je obsahem § 374 odst. 1 důvod další, který stanovuje, že členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li jejich pokyn v rozporu s právními předpisy.

V případě, že společnosti způsobí škodu porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva více členů představenstva, odpovídají za tuto škodu dle § 194 odst. 5 ObchZ společně a nerozdílně, tzn. že za způsobení škody odpovídají jednotlivé konkrétní osoby ve funkci statutárního orgánu, které svou konkrétní povinnost porušili.

K odpovědnosti za škodu je také nutné zmínit, že dle § 194 odst. 6 ObchZ je rozsah ručení omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena, případně členů představenstva pak zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí.

4.2 Odpovědnost za škodu podle právní úpravy zákona o obchodních korporacích a nového občanského zákoníku

Odpovědnost za škodu statutárních orgánů obchodních korporací vychází z § 51 až 53 ZOK, které řeší pravidla jednání členů orgánu. Tento zákon neupravuje obecné podmínky jednání a subsidiárně se uplatňuje NOZ. Lze tedy konstatovat, že zákon upravuje pouze odchylky u jednotlivých statutárních orgánů u každé z právních forem obchodních společností a družstva.

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu členů statutárních orgánů vycházející z NOZ jsou:

- protiprávnost;
- vznik škody;
- příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody;
- neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu.

4.2.1 Protiprávnost

Z hlediska porušení právní povinnosti jsou v NOZ rozlišeny důvody vzniku nahradit škodu, která může vzniknout zásadně ze tří důvodů, a to buď z porušení dobrých mravů, z porušení povinnosti stanovené právním předpisem, neboli porušení zákona, a porušení smluvní povinnosti.

Porušení dobrých mravů, které je definováno v § 2909 NOZ, říká, že: *„Škůdce, který poškozenému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů, je povinen ji nahradit; vykonával-li však své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.“* Jedná se tedy v podstatě o porušení povinnosti jednat poctivě, čímž je porušen § 6 NOZ.

Porušení zákona je stanoveno v § 2910 NOZ, a to tak, že: *„Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti*

stanovené na ochranu takového práva.“ Ve skutečnosti se ale jedná o otázku porušení povinnosti, která musí směřovat k ochraně před škodou. Svědčí o tom důvodová zpráva, která se odvolává na nizozemský a německý občanský zákoník, které rovněž stanoví, že povinnost k náhradě škody nevzniká, nesměruje-li účel porušené normy k ochraně před tou škodou, kterou poškozený utrpěl. [15]

Ustanovení porušení zákona sjednocuje právní režim náhrady škody při porušení zákona v rámci občanského a obchodního práva. U protiprávnosti je rozlišováno, zda-li bylo porušením zákonné povinnosti zasaženo do absolutního práva, nebo do jiného. Je-li zasaženo jiné než absolutní právo, je zkoumáno, zda byla účelem porušené zákonné povinnosti ochrana tohoto práva. Pokud ne, škoda se nehradí.

Porušení smluvní povinnosti je pak řešeno v § 2913 NOZ, který ukládá: *„Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“ Je-li tedy porušena povinnost vyplývající z ujednání stran (ze smlouvy), pak se zde nevyžaduje žádné zavinění, postačí pouze fakt, že škůdce svou povinnost ze smlouvy objektivně porušil. [17]

4.2.2 Vznik škody

Další obligatorní podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu je existence skutečné škody. V tomto případě nedochází ke koncepční změně v NOZ a pojem škody je zachován. Škodou neboli újmou na jmění se tedy rozumí skutečná škoda a ušlý zisk. Podstatným rozdílem je však oddělení majetkové újmy od újmy nemajetkové.

Dle § 2951 NOZ se škoda nahrazuje uvedením v předešlý stav, nebo v případě, že to není dobře možné, či o to požádá poškozený, hradí se škoda v penězích. Nemajetková újma se pak odčínuje přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, není-li zajištěno jiné skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

Také je nutné k nemajetkové újmě zmínit § 2894 odst. 2 NOZ, ve kterém se stanovuje, že *„Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.*“

NOZ upravuje jednotlivé druhy škod ve zvláštních ustanoveních pododdílu 2, ale vzhledem k řešení vzniku škody u statutárních orgánů obchodních korporací je vhodné zmínit škodu z provozní činnosti a škodu způsobenou informací nebo radou.

Škodou z provozní činnosti se zabývá § 2924 NOZ. Zákon stanovuje, že kdo provozuje závod, odpovídá každému za škodu, která vznikla z provozu. Není ani důležité, zda škodu způsobil sám provozovatel nebo jiná osoba, která pro něj pracuje, či zda byla způsobena věcí, jež byla při provozní činnosti použita. [13]

Škoda způsobená informací nebo radou vychází z úpravy § 2950 NOZ. Toto ustanovení činí odpovědným za škodu způsobenou špatným (ať už nesprávným či neúplným) poskytnutím informací každého, kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu či jinak vystupuje jako odborník. K této problematice se dále vztahuje znění § 5 NOZ, které zakládá povinnost každého takového příslušníka jednat se znalostí a pečlivostí.

4.2.3 Příčinná souvislost mezi porušením povinností a vznikem škody

Příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem škody statutárního orgánu obchodní korporace patří k nejkomplicovanějším otázkám odpovědnostního práva. Přestože existence příčinné souvislosti mezi protiprávním úkonem a vznikem škody je jedním z předpokladů pro vznik odpovědnosti za škodu, NOZ ani jeho důvodová zpráva se k této problematice zvlášť nevyjadřuje, možná proto, že ji považuje za dostatečně jasnou s ohledem na její vymezení soudní praxí, jako např. v Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1818/2009.

4.2.4 Neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu

Poslední podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu je neexistence okolností vylučujících odpovědnost za škodu. NOZ rozlišuje mezi porušením povinností stanovené právním předpisem a porušením povinností plynoucí ze smlouvy. V případě, že škůdce vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem, a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Tato povinnost vznikne ale i škůdci, jenž zasáhl do jiného práva poškozeného zaviněním porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Je patrné, že NOZ pro vznik odpovědnosti za porušení zákona vyžaduje zavinění, neupravuje tedy žádné okolnosti vylučující odpovědnost, protože by byly nadbytečné.

4.3 Komparace odpovědnosti v původních a současně platných právních předpisech

Na počátku srovnání právních předpisů by bylo vhodné říci, z jakých důvodů je komparace prováděna a proč je nutné se jí i nadále zabývat.

Dne 1. 1. 2014 nabyly účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), které zcela nahradily dosavadní občanský zákoník a obchodní zákoník. Do doby vytvoření a ustálení nové judikatury k oběma kodexům je třeba vyhledávat původní judikáty, které byly v obdobných případech vydávány. Nutno podotknout, že starší judikáty jsou však použitelné pouze v případě, je-li je možné na konkrétně řešený problém aplikovat.

Právo na náhradu škody se posuzuje stále podle dosavadních právních předpisů, pokud k porušení povinnosti stanovené právními předpisy došlo před 1. 1. 2014. Pokud však o věci zatím nebylo rozhodnuto, je soud oprávněn, jsou-li pro to mimořádné důvody, přiznat nad rámec pouhé náhrady škody i náhradu nemajetkové újmy podle NOZ.

Nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech došlo k nezanedbatelné změně v úpravě odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních korporací za řádný výkon funkce.

Podstata nově platné právní úpravy odpovědnosti člena statutárního orgánu společnosti řeší § 159 odst. 1 NOZ, který stanovuje, že člen orgánu je povinen vykonávat svou funkci s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Tato dvě základní kritéria (informovanost/pečlivost na straně jedné a loajalita na straně druhé) musí být naplněna v každém rozhodnutí či jednání člena orgánu korporace v rámci výkonu funkce, má-li tento dostát povinnosti péče řádného hospodáře.

Péče řádného hospodáře jako základ výkonu funkce je známa z dnes již neplatné právní úpravy. Její obsah nově konkretizuje NOZ jako povinnost jednat s potřebnými znalostmi, pečlivostí a navíc k tomu loajálně. Převzato bylo již z minulé úpravy i obrácené důkazní břemeno s tím, že skutečnost, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře či nikoli, bude muset prokázat on sám. [1]

ZOK nově výslovně stanovuje, kdy člen orgánu jedná pečlivě a s potřebnými znalostmi. Je tomu tak v situaci, kdy mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu korporace (tzv. pravidlo

podnikatelského úsudku). Za těchto okolností není člen orgánu odpovědný za škodu, která společnosti v důsledku jeho rozhodnutí vznikne. Pravidlo podnikatelského úsudku se neuplatní, resp. jeho dodržení nezbaví člena orgánu odpovědnosti, pokud současně nejednal s potřebnou loajalitou. Členové orgánu tedy před samotným prokazováním správnosti podnikatelského úsudku musí unést důkazní břemeno ohledně loajálního jednání vůči společnosti. [16]

Podobně jako v předešlé právní úpravě je člen orgánu, který porušil povinnost řádného hospodáře, povinen vydat obchodní korporaci prospěch získaný v souvislosti s porušujícím jednáním a nahradit jí případnou škodu. Přestože nadále není možné odpovědnost člena orgánu předem jakkoli omezovat, je nově výslovně připuštěna možnost následně vypořádat škodu vzniklou korporaci porušením péče řádného hospodáře na základě smlouvy uzavřené mezi poškozenou korporací a odpovědným členem orgánu, a to se souhlasem nejvyššího orgánu dle § 53 odst. 3 ZOK. [16]

ZOK také významně zpřísňuje odpovědnost statutárního orgánu ve vztahu k insolvenční obchodní korporaci. V případě, že je korporace v insolvenční, jsou členové (a to i bývalí členové) orgánu společnosti povinni vydat prospěch, který v posledních dvou letech před právní mocí rozhodnutí o úpadku korporace získali z titulu výkonu funkce, pokud věděli či měli a mohli vědět, že je tato obchodní korporace v hrozícím úpadku, a neučinili pro odvrácení úpadku vše potřebné a rozumně předpokládané (§ 62 ZOK). Za shodných podmínek může soud na návrh insolvenčního správce navíc rozhodnout, že takoví členové orgánu ručí za splnění jakýchkoli povinností obchodní korporace, což svědčí o neomezeném ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace (§ 68 ZOK). Pravidlo podnikatelského úsudku se tedy v těchto případech nepoužije. [16]

Lze konstatovat, že novelizace soukromého práva přináší zásadní změny v posuzování odpovědnosti členů volených orgánů obchodních korporací a také některé zcela nové instituty. Na straně jedné přesně definuje limity povinnosti péče řádného hospodáře, zdůrazňuje odpovědnost za informovanost a obhajitelnost rozhodnutí oproti odpovědnosti za výsledek. Dále přináší nové instituty, které zmírňují přísné úpravy odpovědnosti v odůvodněných případech, jako např. možnost zbavení důkazního břemene soudem, možnost smluvního řešení sankce. Na straně druhé však nová právní úprava rozšiřuje odpovědnost přísnými sankcemi v záležitosti insolvence.

Z porovnání úpravy OZ a NOZ je patrné, že úprava respektuje základní principy odpovědnosti za škodu, nahrazuje novými ustanoveními vztahy, jejichž úprava chyběla či

nebyla v přechozích právních předpisech popsána, eventuálně vypouští ta ustanovení, jež jsou do odpovědnosti zařazována nesystematicky.

NOZ nejprve definuje škodu, která je základním předpokladem vzniku odpovědnosti za ni, a je následkem deliktu, z něhož vzniká závazek tomu, kdo jej způsobí, či se na něm nějakým způsobem podílí. Nahrazení takové škody, neboli újmy na jmění, jak definuje § 2894 odst. 1 NOZ, je povinností toho, kdo má dále definovanou účast na deliktu. Povinnost nahradit takovou újmu stíhá škůdce, a to jednak za zaviněné deliktivní jednání (protiprávní jednání), a jednak za jednání bez ohledu na zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem. [14]

Pro přehled změn klíčových ustanovení týkajících se odpovědnosti za škodu statutárních orgánů obchodních společností poslouží tabulka, ve které lze nalézt porovnání právní úpravy platné do 31. 12. 2013 a současně platné právní úpravy, která vešla v platnost od 1. 1. 2014.

Tabulka 1: Přehled změn původní a současné právní úpravy

Popis změny	Původní právní úprava (platná do 31. 12. 2013)	Současná právní úprava (platná od 1. 1. 2014)
Změna – detailnější vymezení pojmu péče řádného hospodáře	§ 79a ObchZ	§ 51 ZOK
Nové – posuzování, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře	není obsažen	§ 52 odst. 1 ZOK
Nové – vydání prospěchu při porušení povinnosti péče řádného hospodáře	není obsažen	§ 53 odst. 1 ZOK
Stejně – neplatnost vylučující či omezující odpovědnost za škodu	§ 194 odst. 5 ObchZ	§ 53 odst. 2 ZOK
Nové – vznik újmy porušením péče řádného hospodáře	není obsažen	§ 53 odst. 3 ZOK
Nové – smlouva o vypořádání újmy	není obsažen	§ 53 odst. 4 ZOK
Změna – původní náhrada škody, nyní závazky z deliktů a závazky z jiných právních důvodů	§ 373 až 386 ObchZ	§ 2894 až 2990 NOZ
Změna – porušení smluvní povinnosti – sjednocení občanského a soukromého práva, nově se výslovně řeší, kdy se hradí škoda	§ 373 ObchZ, § 420 OZ	§ 2913 odst. 1 NOZ
Okolnost vylučující odpovědnost	§ 374 ObchZ	§ 2913 odst. 2 NOZ
Způsob náhrady škody – sjednocení v rámci občanského a obchodního práva	§ 378 až 382 ObchZ	§ 2900, § 2951 a násl. NOZ
Nové – škoda způsobená informací nebo radou	není obsažen	§ 2950 NOZ
Změna – škoda z provozní činnosti; nově v NOZ zproštění povinnosti	§ 420a OZ	§ 2924 NOZ
Změna - nově jako primární pravidlo způsobu náhrady škody uvedení do předešlého stavu	§ 442 OZ	§ 2951 NOZ

Zdroj: vlastní zpracování dat [7, 8]

5 TRESTNĚPŘÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Právní řád České republiky v současnosti obsahuje úpravu trestní odpovědnosti právnických osob, nicméně odpovědnost statutárního orgánu není nadále vyloučena. Pokud tedy tento orgán svým jednáním naplní znaky skutkové podstaty některého trestného činu, je trestně odpovědný bez ohledu na to, zda trestní odpovědnost ponese rovněž sama obchodní společnost jako coby právnická osoba.

Rozsah trestní odpovědnosti statutárních orgánů je tedy v rámci obchodní korporace poměrně široký, míra odpovědnosti odpovídá míře pravomocí či povinností.

Problematikou trestní odpovědnosti se zabývá zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který nabyt účinnosti dnem 1. 1. 2010. Tento TZ je platnou právní normou trestního práva hmotného, vedle kterého je v platnosti také kodex trestního práva procesního – trestní řád, který navíc upravuje normy trestního řízení, a zejména vymezuje postup a činnost orgánů činných v trestním řízení.

Nejčastějšími trestnými činy statutárních orgánů jsou trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské.

Jednotlivé typy trestných činů proti majetku vychází z § 205 až 232 TZ, přičemž typické pro statutární orgány jsou:

- zpronevěra;
- neoprávněné užívání cizí věci;
- podvod;
- legalizace výnosů z trestné činnosti;
- porušení povinnosti při správě cizího majetku;
- poškození věřitele;
- zvýhodnění věřitele.

Typy trestných činů hospodářských jsou dále definovány v § 233 až 271 TZ. Z této oblasti se jedná zejména o:

- zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby;
- neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a podobné povinné platby;

- nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení.

Trestný čin zpronevěry je vymezen v § 206 TZ, kde se stanovuje, že zpronevěry se dopustí ten, „*kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou*“. Trest za zpronevěru se pohybuje v rozmezí od zákazu činnosti nebo propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty, po trest odnětí svobody do deseti let.

Trestný čin neoprávněné užívání cizí věci je stanoven v § 207 TZ. Tohoto trestného činu se dopouští ten, „*kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu je přechodně užívat, nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takové věci, které mu byly svěřeny, přechodně užívá*“. Trestem může být opět zákaz činnosti, peněžitý trest nebo trest odnětí svobody až na pět let.

Podvod je trestným činem definovaným v ustanovení § 209 TZ, kde se stanovuje, že podvodu se dopustí ten, „*kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou*“. Trestem za podvod může být zákaz činnosti, propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty nebo trest odnětí svobody až na deset let. Podvody se zabývají ještě další tři ustanovení, a to pojistným podvodem (§ 210 TZ), úvěrovým podvodem (§ 211 TZ) a dotačním podvodem (§ 212 TZ).

Legalizace výnosů z trestné činnosti se dopouští ten, „*kdo zastírá původ nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem spáchaným na území ČR nebo v cizině, nebo jako odměna za něj, nebo věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla opatřena za věc nebo jinou majetkovou hodnotu*“. Takto je trestný čin vymezen v § 216 TZ, kde je také stanovena hrozba trestu odnětí svobody až na osm let, případně peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku stanovuje § 220 TZ. Tohoto porušení se dopustí ten, „*kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou*“. Rozsah trestu se pak dle povahy jednání pohybuje od trestu zákazu činnosti, peněžitého trestu či odnětím svobody až na osm let. Zřejmě se jedná o nejčastěji užívané ustanovení TZ ve vztahu ke statutárním orgánům.

V § 222 TZ je upraveno poškození věřitele, kterého se dopustí ten, „*kdo byť i jen částečně zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou,*

nebo odstraní, byť i jen část svého majetku; postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného; zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme; předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek; předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti; předstírá splnění závazku; předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik; a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou“. Rozsah trestu je stanoven potrestáním zákazem činnosti či odnětím svobody až na osm let.

Zvýhodnění věřitele se dopustí ten, *„kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou“.* Takto trestný čin upravuje § 223 TZ, kde je dále stanoven rozsah potrestání zákazem činnosti či odnětím svobody až na osm let.

Hospodářský trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby je definován v § 240 TZ, kterého se dopustí ten, *„kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb“.* Trestem za tento čin může být potrestání odnětím svobody až na deset let nebo zákazem činnosti.

Dalším hospodářským trestným činem je neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Tento čin je řešen v § 241 TZ, kde se stanovuje, že se ho dopustí ten, *„kdo ve větším rozsahu nesplní jako zaměstnavatel nebo plátce svoji zákonnou povinnost odvést za zaměstnance nebo jinou osobu daň, pojistné na důchodovém spoření, pojistné na sociálním zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění“.* Rozsah trestu se pak pohybuje od trestu zákazu činnosti, peněžitého trestu či odnětím svobody až na deset let.

Trestného činu nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení se dopustí ten, *„kdo nesplní svoji zákonnou oznamovací povinnost vůči správci daně, a ohrozí tak ve větším rozsahu řádné a včasné stanovení daně jinému nebo její vymáhání od jiného“.* Takto definuje trestný čin § 243 TZ. Je zde také stanoveno potrestání odnětím svobody až na čtyři roky, zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

Dalším právním předpisem, který se zabývá trestní odpovědností, je zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. S přijetím tohoto zákona došlo od 1. 1. 2012 v trestním právu k podstatné změně nahlížení na to, kdo může být pachatelem trestného činu. Právní předpisy od této doby umožňují trestněprávně postihovat

i právnické osoby. Zákon tedy nevyklučuje trestní stíhání fyzické osoby a trestní stíhání právnické osoby pro tentýž skutkový základ.

TOPO upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a postup v řízení proti právnickým osobám. [6]

Klíčovým ustanovením je § 8 odst. 1 a 2 TOPO, který definuje trestní odpovědnost právnické osoby jednak v závislosti na jednání orgánů či členů orgánů právnické osoby nebo další z uvedených osob a jednak z hlediska přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, přičemž vychází z požadavků na konstrukci odpovědnosti právnických osob obsažených v mezinárodních dokumentech. Odst. 3 dále určuje pravidla souběžné, nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob. Poslední odst. 4 § 8 TOPO pamatuje na případy, kde právnická osoba podle občanskoprávních nebo obchodněprávních předpisů právně vznikla, ale její vznik je neplatný, a přes tuto skutečnost vstoupila do právem upravených vztahů a spáchala trestný čin.

Spáchání některého z trestných činů definovaných § 7 TOPO je možné právnické osobě přičíst v případě, pokud byl spáchán některou z osob vyjmenovaných v § 8 odst. 1 písm. a) až c), nebo zaměstnancem.

V případě, že dojde ke spáchání trestného činu, má právnická osoba možnost využít institutu tzv. účinné lítosti. Účinná lítost je jedním z důvodů zániku trestní odpovědnosti právnické osoby, což znamená, že stát ztrácí natrvalo právo potrestat ji jako pachatele. Toto ustanovení § 11 TOPO může být použito ale jen tehdy, jestli nebyl trestný čin spáchán přijetím úplatku (§ 331 TZ), podplacením (§ 332 TZ) nebo nepřímým úplatkářstvím (§ 333 TZ). Dalším důvodem zániku trestní odpovědnosti právnické osoby je promlčení trestní odpovědnosti, které je upraveno v § 12 TOPO. Jestliže nastanou důvody zániku trestní odpovědnosti, musí orgány činné v trestním řízení k těmto okolnostem přihlédnout z úřední povinnosti, aniž by je pachatel či jiná osoba museli namítat. [3]

S porušením vytvářejícím trestní odpovědnost souvisí sankce, které jsou ve vztahu k právnickým osobám jmenovitě vymezeny v § 15 TOPO. Jako sankci za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty:

- zrušení právnické osoby;
- propadnutí majetku;
- peněžitý trest;

- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty;
- zákaz činnosti;
- zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži;
- zákaz přijímání dotací a subvencí;
- uveřejnění rozsudku.

Ukládání jednotlivých trestů se pak podrobně věnuje úprava § 16 a následujících TOPO [3].

V souvislosti s přijetím TOPO musela být změněna celá řada právních norem, mj. i zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů. Odsouzení právnických osob se totiž do Rejstříku trestů zapisuje úplně shodně jako u osob fyzických.

6 ROZBOR KONKRÉTNÍCH KAUZ

Rozbor konkrétních kauz je vytvořen dle judikatur generovaných z automatizovaného systému právních informací – ASPI. Tento komplexní systém byl použit z důvodu souhrmného pokrytí všech předpisů publikovaných na území ČR, jehož předností je aktuálnost dat.

Pojem judikát je v encyklopedii o právu definován ve dvou významech. Jedním z nich je širší smysl pojetí, kde judikát znamená soudní rozhodnutí, naopak ve smyslu užším pak rozhodnutí vyššího soudu, které má význam pro další rozhodování obdobných věcí – a má tak postavení obdobné precedentu, který je však na rozdíl od judikátu závazný i formálně. Společně se judikáty vydané určitým soudem nebo dotýkající se určité otázky označují jako judikatura. [5]

Cílem potřebným k zajištění právní jistoty je jednotné rozhodování soudů a právě to je důvodem, proč se judikáty publikují ve sbírkách. Odpovědi na mnohé otázky lze totiž nalézt pouze v judikatuře. [5]

Judikáty přináší určitá právní řešení v návaznosti na právní předpisy, které někdy nepřesně specifikují daný problém. Mohou řešit i vzájemné rozpory ustanovení nebo upravovat nepřijatelné či nelogické důsledky právních předpisů. Dále mohou také doplňovat interpretační standardy k výkladu zákonných norem. Tato řešení vydaná vyšším soudem ve formě judikátů tedy reálně fungují v návaznosti na zákon a dokreslují tak dané právní případy.

6.1 Rozbory jednotlivých usnesení a rozhodnutí Nejvyššího soudu

Rozbory jsou věnovány judikatuře Nejvyššího soudu ČR, které se týkají otázek povinnosti statutárního orgánu obchodní společnosti jednat s péčí řádného hospodáře a odpovědnosti za škodu těchto orgánů.

6.1.1 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 11 Tdo 972/2003

Na počátku rozboru tohoto usnesení je nutné říci, že prokurista, kterého se usnesení týká, není statutárním orgánem obchodní společnosti. Důvodem zařazení do rozboru je vykonávání prokury s péčí řádného hospodáře. Touto povinností jedná se stejnou péčí jako statutární orgán.

Nejvyšší soud se v usnesení otázkou samotného zákonného postavení prokuristy obchodní společnosti zabývá z důvodu, zda vyplývá či nevyplývá z jeho pozice zákonná povinnost, aby za podnikatele zajišťoval odvedení pojistného plnění a jiných zákonných plateb státu.

Předmětem bylo podání žaloby na prokuristu společnosti s ručením omezeným pro nezajištění řádných odvodů plateb daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti, daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně, pojistného na zdravotní pojištění, sociální zabezpečení a státní příspěvek zaměstnanosti, přestože tyto odvody byly z platů zaměstnanců společnosti sraženy. Tyto částky pak použil pro další výrobní činnost. Tímto jednáním způsobil dluh finančnímu úřadu, zdravotní pojišťovně a okresní správě sociálního zabezpečení.

Následně bylo nutné provést v případě trestného činu neodvedení daně podle ustanovení § 147 TZ určení, kdo je podle zákona osobou povinnou k zajištění uvedených povinných plateb za právnickou osobu. Bylo zjištěno, že zmocnění z titulu postavení prokuristy ve smyslu § 14 ObchZ s sebou nese jak oprávnění, tak i odpovědnost ke všem právním úkonům za společnost. Z funkce prokuristy tedy plyne povinnost jednat právně závazným způsobem za podnik navenek ke všem subjektům konkrétního právního vztahu, a tudíž i ke státu v souvislosti s plněním daňové a odvodní povinnosti. Dále bylo konstatováno, že prokurista nejen formálně, ale i fakticky řídil celou společnost, a v rámci této činnosti jednal zcela promyšleně, a tedy i v odpovídající formě zavinění, rozhodoval o způsobu použití již sražených finančních částek, a to v rozporu se zákonným závazkem společnosti v postavení plátce ve smyslu příslušných daňových a jiných fiskálních předpisů.

Povinnost k odvedení příslušných plateb za poplatníka se ale vztahuje na plátce jako podnikatele, a není tak úkonem týkajícím se provozu podniku, k němuž je na základě prokury oprávněn prokurista. Není však vyloučeno, že za plátce bude v plnění této jeho zákonné povinnosti jednat jiná fyzická osoba, např. vedoucí pracovník takové právnické osoby.

S ohledem na všechny skutečnosti soudy důvodně učinily závěr o tom, že prokurista je pachatelem trestného činu podle § 147 odst. 1 TZ, neboť pokud v kritickém období rozhodoval o použití finančních prostředků za plátce povinných plateb, tak nezajistil splnění povinností vyplývajících z příslušných právních předpisů o provádění odvodů těchto plateb. [23]

Lze tedy konstatovat, že NOZ nic na těchto závěrech nemění. Judikát je proto aplikovatelný.

6.1.2 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011

Nejvyšší soud se v usnesení zabývá užíváním odborných znalostí v rámci péče řádného hospodáře.

Předmětem bylo podání žaloby o určení pravosti pohledávek. Žalobce se domáhal vůči žalovaným určení, že má za společností EZOP, s. r. o. (dále jen „úpadkyně“) pohledávku a pohledávku vázanou na podmínku.

Odvolací soud dovodil, že žalobce neprokázal, že pro úpadkyni skutečně provedl služby, jejichž cenu jí účtoval fakturami.

„Dovoláním zpochybněný názor dovolacího soudu, podle něhož vykonával-li žalobce (který byl jednatelem úpadkyně) jako podnikatel na základě mandátní smlouvy pro úpadkyni v roce 1997 inženýrské činnosti související se zřízením skládky tuhého odpadu (kterou měla úpadkyně provozovat) a vykonával-li žalobce pro úpadkyni v letech 2002 až 2005 technicko-administrativní práce (spočívající v jednání s úřady a soudy), jejichž cenu jí následně vyúčtoval fakturami, pak prováděl za úplatu pro úpadkyni činnosti, jejichž výkon náleží k obchodnímu vedení obchodní společnosti a kterou jsou (a vždy byli) povinni vykonávat právě jednatelé společnosti s ručením omezeným, napadené rozhodnutí zásadně právně významným nečiní. Je totiž v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu.“ [25]

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006 uzavřel, že má-li člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (§ 194 odst. 5 ObchZ) dovodit, že je povinen při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat. [25]

Tento závěr se obdobně prosadí i ve vztahu k jednatelům společnosti s ručením omezeným, neboť i oni byli povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí, resp. od 1. 1. 2011 jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře.

Judikát se tedy dotýká otázky standardu péče řádného hospodáře, který je v českém právu zakotven na objektivním principu – porovnává se s imaginárním řádným hospodářem a zkoumá se, jaký standard by takový hospodář v obdobné situaci poskytl. Nejvyšší soud však dovodil, že pokud člen statutárního orgánu má zvláštní odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, náhled na jednání takového člena statutárního orgánu se zpřísňuje.

Péče řádného hospodáře v sobě podle § 159 odst. 1 NOZ zahrnuje tři aspekty, a to nezbytnou loajalitu, potřebné znalosti a pečlivost, z čehož vyplývá dovození obdobných

závěrů i dle současně platných právních předpisů. Lze tedy konstatovat, že judikát je aplikovatelný i podle nové právní úpravy.

6.1.3 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010

Nejvyšší soud se v rozsudku zabývá jednáním v rozporu se zakladatelským právním jednáním a péčí řádného hospodáře.

Předmětem bylo podání žaloby společnosti Českomoravský len, a. s. o zaplacení peněžité částky s příslušenstvím. Odvolací soud vycházel ze zjištění, že žalovaný byl ode dne 12. 11. 1997 zapsán v obchodním rejstříku jako předseda představenstva společnosti Českomoravský len a. s. (dále jen „společnost“); podle zápisu v obchodním rejstříku za společnost jednali předseda nebo místopředseda představenstva společně s dalším členem představenstva; dne 30. 12. 1999 podepsal žalovaný jménem společnosti kooperační smlouvu se společností KRONOSPAN CR, spol. s r. o. (v bodě V. smlouvy byla sjednána pokuta za pro případ neplnění či porušení této smlouvy); představenstvo společnosti následně vyhodnotilo smlouvu jako nevýhodnou (závazky z ní vzniklé nesplnilo); rozhodčí soud uložil zaplatit společnosti peněžitou náhradu z titulu smluvní pokuty za porušení závazků z kooperační smlouvy, procesní odškodnění a náklady rozhodčího řízení; společnost zaplatila společnosti KRONOSPAN CR, spol. s r. o. peněžitou částku a dále úroky z prodlení (zaplacení částky se společnost domáhá vůči žalovanému z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinností jednat s péčí řádného hospodáře).

Odvolací soud na takto ustanoveném základě rozhodl, že žalovaný smlouvu nemohl uzavřít jménem společnosti samostatně, jejím podpisem nedošlo ke vzniku smlouvy, a tedy ani k ujednání o smluvní pokutě, když tímto podpisem smlouva nevznikla. Žalovaný proto společnost nezavázal k žádným plněním, ani k úhradě smluvní pokuty. Mezi jednáním žalovaného a zaplacením peněžitých částek společnosti KRONOSPAN CR, spol. s r. o. tudíž není příčinná souvislost a žalovaný za škodu vzniklou společnosti neodpovídá.

Jedná-li člen představenstva jménem společnosti, je jeho povinností respektovat způsob jednání určený stanovami, tak i případná vnitřní omezení. Jestliže jménem společnosti jedná v rozporu se způsobem určeným stanovami a zapsaným v obchodním rejstříku, lze zásadně uzavřít, že porušuje povinnost vykonávat funkci člena představenstva s náležitou péčí. Pro uvedený závěr je přitom bez významu, že společnost takové jednání člena představenstva neváže. Přitom sama okolnost, že společnost není jednáním člena představenstva vázána,

nevede bez dalšího k závěru, že jí z tohoto jednání nemůže vzniknout škoda, za níž by dotčený člen představenstva odpovídal podle § 194 odst. 5 ObchZ. [18]

V projednávané věci žalovaný jménem dovolatelky uzavřel kooperační smlouvu, ačkoliv podle stanov a zápisu v obchodním rejstříku tak nemohl samostatně učinit. Jestliže byla následně dovolatelce uložena rozhodnutím rozhodčího soudu povinnost zaplatit podle této smlouvy společnosti KRONOSPAN CR, spol. s r. o. smluvní pokutu, nelze bez dalšího uzavřít – jak to učinil odvolací soud – že mezi jednáním žalovaného spočívajícím v podepsání kooperační smlouvy a zaplacením smluvní pokuty není příčinná souvislost a žalovaný za škodu vzniklou zaplacením smluvní pokuty neodpovídá. [18]

V tomto rozsudku se Nejvyšší soud zabýval otázkou odpovědnosti člena statutárního orgánu právnické osoby za škodu v případě porušení povinnosti respektovat způsob jednání této osoby. Nejvyšším soudem bylo dovozeno, že to, že právnická osoba není jednáním člena orgánu vázána z důvodu porušení stanoveného způsobu jednání, nevylučuje odpovědnost člena statutárního orgánu za škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře v případě, že škoda vznikla.

K identickým závěrům lze dojít i podle nové právní úpravy NOZ. S péčí řádného hospodáře, a to s nezbytnou loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí (§ 159 odst. 1 NOZ), zásadně nejedná člen statutárního orgánu tehdy, pokud svým jednáním porušuje zakladatelské právní jednání právnické osoby. Lze tedy konstatovat, že judikát je aplikovatelný i podle nové právní úpravy.

6.1.4 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012

Nejvyšší soud se v usnesení zabývá odpovědností člena statutárního orgánu právnické osoby za škodu v případě porušení povinností jednat s péčí řádného hospodáře.

Předmětem bylo podání žaloby na tehdejšího jednatele společnosti „DUMAG“ spol. s r. o. o zaplacení peněžité částky s příslušenstvím.

Rozsudkem bylo uloženo žalovanému zaplatit správce konkurzní podstaty úpadkyně společnosti „DUMAG“ spol. s r. o. (dále jen „žalobkyně“) finanční prostředky s náklady na řízení a poplatkové povinnosti žalovaného.

Žalovaný následně podal odvolání, kde soud uzavřel, že smlouva o půjčce byla absolutně neplatná, neboť k jejímu uzavření nedala souhlas valná hromada společnosti. Žalovaným tvrzená pohledávka tak mohla vzniknout jen z titulu bezdůvodného obohacení a v době

vypacení sporné částky již byla promlčena. Zaplacením došlo k porušení povinnosti péče řádného hospodáře a loajality, a žalovaný byl proto povinen společnosti nahradit škodu, kterou jí tímto jednáním způsobil.

Žalovaný podal dovolání s námitkou, že svým jednáním nemohl způsobil škodu společnosti, neboť si sám sobě pouze vracel část peněz, které společnosti poskytl a tuto peněžitou částku mu byla společnost povinna vrátit.

Posouzení, zda člen statutárního orgánu jednal v souladu s péčí řádného hospodáře, uhradil-li věřiteli společnosti promlčenou pohledávku, závisí na okolnostech konkrétního případu; statutární orgán musí vždy zvažovat, zda je v zájmu společnosti dluh uhradit (ač je promlčen), nebo zda je naopak v zájmu společnosti namítnout promlčení pohledávky a dluh neuhradit. [27]

V poměrech projednané věci však závěr dovolacího soudu, podle něhož žalovaný jako jednatel pozdější úpadkyně porušil povinnost loajality, upřednostnil-li svůj osobní zájem na zaplacení své promlčené pohledávky za společností, odpovídá ustálené judikatuře Nejvyššího soudu přijaté k výkladu povinnosti loajality (např. rozsudky sp. zn. 29 Cdo 3864/2008 a sp. zn. 29 Cdo 2964/2008) a napadené rozhodnutí zásadně právně významným nečiní. [27]

Závěr soudu plyne s této skutečností. Snížil-li se majetek pozdější úpadkyně v důsledku jednání žalovaného (toto jednání bylo shledáno v rozporu s péčí řádného hospodáře), vznikl jí tím škoda.

V tomto usnesení se Nejvyšší soud zabýval otázkou odpovědnosti člena statutárního orgánu právnické osoby za škodu v případě porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, a tím také s nezbytnou loajalitou. V současně platných právních předpisech se péčí řádného hospodáře zabývá § 159 odst. 1 NOZ. Lze tedy konstatovat, že judikát je aplikovatelný i podle nové právní úpravy.

6.1.5 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012

Nejvyšší soud se v usnesení zabývá závazky k náhradě škody způsobené akciové společnosti a dále řízením o náhradě škody způsobené členem jejího představenstva při výkonu funkce.

Předmětem bylo podání žaloby o zaplacení finanční částky k náhradě škody způsobené akciové společnosti a následně bylo usnesením krajského soudu stanoveno, že v řízení na

straně žalovaného, který zemřel, bude pokračováno s jeho dědici. Dědicové po vydání usnesení podali odvolání.

Odvolací soud vycházel z toho, že závazek k výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti je závazkem osobní povahy, a proto tuto kauzu uzavřel jejím zastavením, neboť povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat.

Žalobcem bylo podáno dovolání, ve kterém soudu vytýká i nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů. V rovině právní oponuje závěru, podle něhož je závazek k náhradě škody způsobené společnosti při výkonu funkce člena statutárního orgánu závazkem osobní povahy, pročež nepřechází na dědice škůdce. Domnívá se, že závazkem osobní povahy je pouze závazek vykonávat funkci člena statutárního orgánu společnosti, nikoli závazek z odpovědnostního vztahu. Závazek k náhradě škody přechází na dědice jako na universální právní nástupce zůstavitele.

Způsobení škody je samotným právním důvodem vzniku závazku OZ, jedná se tedy o právní skutečnost zakládající závazkový (odpovědnostní) vztah. V případě porušení povinnosti podle § 194 odst. 5 věty první ObchZ vzniká odpovědnostní vztah vedle původního právního vztahu existujícího mezi akciovou společností a členem jejího představenstva. Členu představenstva tak vzniká závazek k náhradě škody, který je odlišný od jeho závazku vykonávat funkci člena představenstva. Přitom pouze závazek vykonávat funkci člena představenstva je závazkem osobní povahy. Závazek k náhradě škody bez dalšího přechází na dědice jako na universální právní nástupce zůstavitele, kteří za něj odpovídají do výše ceny nabytého dědictví. [26]

Nejvyšší soud nespatřuje důvod, pro který by v řízení o náhradu škody způsobené akciové společnosti členem jejího představenstva při výkonu funkce nebylo, v případě smrti žalovaného člena představenstva, možné pokračovat s jeho dědici.

Nejvyšší soud v rozhodnutí dovodil, že závazek člena představenstva k náhradě škody je způsobilý k přechodu na právní nástupce člena statutárního orgánu děděním. Tento závazek je třeba odlišovat od závazku vykonávat funkci, který je osobní a nepřenositelný. Ke stejným závěrům lze dospět i podle nové úpravy. Z ustanovení § 159 odst. 2 NOZ vyplývá, že závazek osoby k výkonu funkce člena statutárního orgánu právnické osoby je osobní. Pokud ale člen tohoto orgánu způsobí právnické osobě škodu, za niž odpovídá, jedná se o nový závazek, v němž je právnická osoba věřitelem a člen statutárního orgánu dlužníkem. V případě smrti člena statutárního orgánu pak dědí celé jmění (souhrn majetku a dluhů) zůstavitel s výjimkou práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu. Lze tedy konstatovat, že judikát je podle nové právní úpravy aplikovatelný.

6.1.6 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010

Na počátku rozboru tohoto usnesení je nutné říci, že likvidátor, kterého se usnesení týká, není statutárním orgánem společnosti, ale odpovídá za řádný výkon funkce s péčí řádného hospodáře stejně jako statutární orgán, a proto byl do rozboru zařazen.

Nejvyšší soud se v usnesení zabývá odpovědností likvidátora za škodu a péčí řádného hospodáře.

Předmětem bylo podání žaloby o zaplacení finanční částky s příslušenstvím. Rozsudkem krajského soudu bylo uloženo žalovanému zaplatit správci konkursní podstaty úpadce Zemědělské družstvo Sedmihorky v likvidaci peněžní částku, náhrady nákladů řízení a zaplacení svědečného a soudního poplatku.

Žalovaný podal odvolání a odvolací soud uzavřel, že žalovaný jakožto likvidátor pozdějšího úpadce Zemědělského družstva Sedmihorky v likvidaci porušil povinnost jednat s péčí řádného hospodáře tím, že A. V. a společností ALVA AP, s. r. o. vyplatil nad rámec smluv s nimi uzavřených peněžité částky, ačkoliv služby, za které takto jménem družstva plnil, již byly uhrazeny v rámci uzavřených smluv (byly tak zaplaceny duplicitně). Tímto jednáním způsobil družstvu škodu ve výši uplatněné žalobcem. Žalovaný následně podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání.

Zásadně právně významným nečiní napadené rozhodnutí ani námitky, jimiž dovolatel brojí proti právnímu posouzení věci a podle kterých nemohl jako likvidátor družstva předvídat vznik škody, neboť odborníci důvěřoval a její činnost nebyl povinen soustavně kontrolovat, přezkoumávat a porovnávat s předmětem uzavřených smluv o poskytování ekonomických služeb a daňového poradenství. [24]

Je tomu tak proto, že závěr, podle něhož zajistí-li člen statutárního orgánu záležitost spadající do výkonu jeho funkce tak, že jejím provedením pověří osobu mající potřebné odborné znalosti, je povinen s ohledem na požadavek péče řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 ObchZ) výkon delegované působnosti (mimo jiné) kontrolovat. [24]

Přitom (dovoláním ostatně nezpochybněný) závěr, podle něhož je likvidátor družstva povinen vykonávat svojí činnost s péčí řádného hospodáře ve smyslu ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ plyne zcela jednoznačně z ustanovení § 260, § 71 odst. 5 a § 243 odst. 8 ObchZ. [30]

Rozhodnutí vychází z předpokladu, podle kterého je likvidátor povinen vykonávat svoji činnost s péčí řádného hospodáře (odpovídá za svou činnost stejně jako členové statutárního

orgánu). Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že péče řádného hospodáře ohledně činností, k nimž člen statutárního orgánu (při likvidaci tedy likvidátor) nemá potřebné znalosti, spočívá ve výběru kvalifikované osoby, která tyto činnosti bude pro právnickou osobu zajišťovat.

Závěr ob stojí i podle nové právní úpravy. Postavení likvidátora je upraveno v § 189 a následujících NOZ, přičemž odpovědnost likvidátora za řádný výkon jeho funkce je stejná jako odpovědnost člena statutárního orgánu, což je řešeno v § 193 NOZ. Lze tedy konstatovat, že judikát je aplikovatelný i podle nové právní úpravy.

6.2 Shrnutí rozborů kauz

V šesti rozbořech byly použity konkrétní usnesení a rozsudky Nejvyššího soudu ČR, jejichž cílem bylo zhodnocení a aplikovatelnost daného judikátu v současnosti dle platných právních předpisů.

V prvním z nich byla řešena otázka samotného zákonného postavení prokuristy obchodní společnosti. Jednalo se o stanovení právní povinnosti za zajištění odvedení pojistného plnění a jiných zákonných plateb státu za podnikatele. Z usnesení vyplynulo, že prokurista rozhodoval v daném období o použití finančních prostředků za plátce povinných plateb a že nezajistil splnění zákonných povinností odvodů, čímž jím byl spáchán trestný čin.

Druhý rozbor se týkal otázky užívání odborných znalostí jednatele obchodní společnosti v rámci péče řádného hospodáře. Z usnesení vyplynulo dovození, že pokud má člen statutárního orgánu zvláštní odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, je povinen je při výkonu funkce využívat.

Ve třetím rozboru byla řešena otázka odpovědnosti člena statutárního orgánů obchodní společnosti za škodu v případě porušení povinnosti respektovat způsob jednání této právnické osoby. V závěru rozsudku bylo dovozeno, že to, že právnická osoba není jednáním člena orgánu vázána (protože porušil stanovený způsob jednání), nevylučuje odpovědnost tohoto člena statutárního orgánu za škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře, pokud škoda vznikla.

Čtvrtý se zabýval odpovědností člena statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu v případě porušení povinností jednat s péčí řádného hospodáře. Ze závěru usnesení vyplynulo, že jednatel porušil povinnost loajality a upřednostnil svůj osobní zájem na zaplacení své promlčené pohledávky. Tímto jeho jednáním vznikla škoda, tj. došlo ke snížení majetku společnosti, které jednatel způsobil tím, že nekonal s péčí řádného hospodáře.

Další rozbor řešil otázku dědění závazku k náhradě škody způsobené členem statutárního orgánu při výkonu funkce. Z usnesení vyplynulo, že členu představenstva vzniká závazek k náhradě škody a že přechází k náhradě bez dalšího na dědice jako univerzálního právního nástupce zůstavitele, kteří za něj odpovídají do výše ceny nabytého dědictví.

Poslední rozbor se týkal odpovědnosti likvidátora za škodu a péči řádného hospodáře. Ze závěru usnesení vyplynulo, že zajistí-li likvidátor záležitosti spadající do výkonu jeho funkce tak, že jejím provedením pověří osobu mající potřebné odborné znalosti, je s ohledem na požadavek péče řádného hospodáře povinen výkon delegované působnosti kontrolovat (likvidátor tedy odpovídá za svou činnost stejně jako členové statutárního orgánu).

U všech šesti rozborů lze konstatovat, že jsou tyto judikáty aplikovatelné i podle současně platných právních předpisů.

Tabulka 2: Zjednodušený přehled rozborů konkrétních kauz

Judikát	Předmět judikátu	Výsledek usnesení/rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR	Použití judikátu v současnosti
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 11 Tdo 972/2003	Povinnost prokuristy k zajištění odvedení pojistného plnění a jiných zákonných plateb státu	Spáchání trestného činu nezajištěním odvodů pojistného a jiných zákonných plateb státu	Ano
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011	Užívání odborných znalostí statutárního orgánu společnosti v rámci péče řádného hospodáře	Pokud má člen statutárního orgánu odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, je povinen při výkonu funkce těchto schopností využívat	Ano
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010	Jednání statutárního orgánu společnosti v rozporu se zakladatelským právním jednáním a péče řádného hospodáře	Odpovědnost člena statutárního orgánu za škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře se nevylučuje v případě, že vznikla škoda	Ano
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012	Odpovědnost člena statutárního orgánu společnosti za škodu v případě porušení povinností jednat s péčí řádného hospodáře	Sníží-li se majetek společnosti (pozdější úpadkyně) v důsledku jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře, vznikla tím škoda	Ano
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012	Dědění závazku k náhradě škody způsobené členem představenstva při výkonu funkce	Závazek člena představenstva k náhradě škody je způsobilý k přechodu na právního nástupce člena statutárního orgánu děděním	Ano
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010	Odpovědnost likvidátora za škodu a péči řádného hospodáře	Likvidátor je povinen vykonávat svoji činnost s péčí řádného hospodáře	Ano

Zdroj: vlastní zpracování dat [18, 23, 24, 25, 26, 27]

ZÁVĚR

Předmětem této práce bylo postihnout základní otázky spojené s problematikou statutárních orgánů a jejich odpovědnosti v obchodních korporacích. Při zpracování byl kladen důraz na rozbor všeobecných podmínek odpovědnosti dle dnes již neplatných, ale zejména současně platných právních předpisů.

V úvodní kapitole byly vymezeny a představeny nové právní předpisy, z nichž odpovědnost za škodu vyplývá. Jednalo se tedy především o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 90/1992 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Kapitola druhá byla věnována pojmu právnické osoby, která je přesně definována v platném občanském zákoníku. Stěžejním bylo pojmové vymezení statutárního orgánu obchodní korporace.

Kapitola třetí byla zaměřena na právní úpravu statutárního orgánu jednotlivých obchodních společností, a to veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti a družstva. Přesně byl vymezen statutární orgán a jeho povaha ve vztahu ke konkrétní obchodní korporaci.

Další, nejobsáhlejší kapitola se dostává k jádru věci tématu odpovědnosti a je rozdělena do několika podkapitol. Ty se zabývají odpovědností za škodu podle právní úpravy obchodního zákoníku, dále pak podle současně platných právních předpisů, jimiž jsou zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 90/1992 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Důležité je zmínit, že změnou zákonů došlo i ke změně pojmosloví. V současně platných předpisech se již neobjevuje pojem odpovědnosti za škodu, ale pojem závazky z deliktu. Klíčovým bodem kapitoly byla komparace odpovědnosti mezi nově platnými zákony a dnes již neplatným obchodním zákoníkem. Při porovnání úprav je patrné, že současná úprava je přehlednější, systematičtější. V linii nutného naplnění odpovědnosti za závazky z deliktů je přehledná, stoupá od vymezení škody přes deliktní jednání k jednotlivým skutkovým podstatám, ve kterých je vymezena příčinná souvislost. Stanovuje i rozsah škody, k jejíž náhradě je povinen ten, kdo za ni odpovídá. Nová úprava je tedy bezpochyby úpravou přirozenoprávní, jež charakterizuje pravidelné způsoby chování, a ta chování, která vybočují z těchto pravidel, postihuje odpovědností.

Předposlední kapitola se zabývá trestněprávní odpovědností, která se řídí zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, jenž nabyl platnosti od 1. 1. 2010 a zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení, jenž nabyl platnosti od 1. 1. 2012. Primárně byly vymezeny nejčastější trestné činy ze skupiny trestných činů proti majetku a trestných činů hospodářských, kterých se statutární orgány obchodních korporací zpravidla dopouští. Následně byla řešena trestní odpovědnost právnických osob, která vyplývá přímo ze zákona a zabývá se důležitými otázkami vztahujícími se k podmínkám trestní odpovědnosti právnických osob, jako je účinná lítost, promlčení apod. Dále upravuje tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a obsahuje i zvláštní ustanovení vztahující se k trestnímu řízení vedenému proti právnickým osobám.

Poslední kapitola se týká rozboru konkrétních právních kauz, které řešil Nejvyšší soud České republiky. Rozbory vycházely z usnesení či rozhodnutí Nejvyššího soudu. Nejdříve bylo definováno podání žaloby, poté následovala charakteristika případu a v závěru následoval rezultat soudu. Jako poslední bylo uvedeno, zda-li je judikát aplikovatelný i dle současně platných právních předpisů. K závěru komparace lze konstatovat, že přijetí nové právní úpravy je posunem vpřed, a to nejen díky rozšíření vymezení škody a stanovení jejího rozsahu, ale také z důvodu srozumitelnější aplikace náhrady nemajetkové újmy. Tato úprava je tedy v problematice odpovědnosti za závazky z deliktů přehlednější, pochopitelnější a tím i pro současnost žádoucí.

Na závěr této práce by bylo vhodné říci, jakým způsobem se může statutární orgán obchodní korporace chránit před následky vzneseného obvinění a následné úhrady škody. Odpovědnost těchto orgánů je totiž jedním z nejpřísnějších druhů odpovědnosti. Statutární orgány jsou z právního hlediska vystaveny daleko větší odpovědnosti, než jaké jsou vystaveny běžní zaměstnanci na základě pracovněprávních předpisů. Jejich osobní odpovědnost za výkon jejich funkcí je téměř neomezená. Vzhledem k tomu, že odpovědnost není možné smluvně omezit nebo se jí zprostit, jediným legálním řešením je v současnosti pojištění. Toto pojištění pak představuje jedinou opravdu účinnou ochranu před následky vzneseného obvinění a je přímou ochranou pro statutární orgány a současně nepřímou ochranou pro společnost.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BELOVÁ, Petra. Nová rizika pro členy orgánů obchodních korporací. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2. 1. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-rizika-pro-cleny-organu-obchodnich-korporaci-93276.html>
- [2] ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost: Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. 1.vyd. Praha: Linde, 2000, 433 s. ISBN 80-720-1232-0.
- [3] FOREJT, Petr. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, 2012, 407 s., ISBN 978-80-7201-875-8.
- [4] HAVEL, Bohumil. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-807-2089-239.
- [5] Iuridictum - Encyklopedie o právu. *Judikát* [online]. 2012 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://iuridictum.pecina.cz/w/Judik%C3%A1t>
- [6] JELÍNEK, Jiří; HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob: komentář s judikaturou*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2013, 256 s. ISBN 80-875-7643-8.
- [7] KORBEL, František a kol. *Převodové tabulky a rejstříky pro nový občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém*. Ostrava: Sagit, 2012, 128 s.
- [8] LASÁK, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích, obchodní zákoník: srovnávací texty*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, 357 s., ISBN 978-80-7357-346-1.
- [9] Nový občanský zákoník. *Infocentrum: Co pozitivního přinese nový zákon o veřejných rejstřících* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/co-pozitivniho-prinese-novy-zakon-o-verejnych-rejstricich/>
- [10] Nový občanský zákoník. *Obecná část: Informační brožura* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_obecna_cast.pdf
- [11] Nový občanský zákoník. *Zákon o obchodních korporacích* [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/obecne/>

- [12] Nový občanský zákoník. *Zákon o obchodních korporacích: Informační brožura* [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_NZOK.pdf
- [13] NOVOTNÝ, Petr; KOUKAL, Pavel; ZAHOŘOVÁ, Eva. *Nový občanský zákoník: Náhrady škody*. Praha: GRADA Publishing, 2014, 144 s. ISBN 979-80-247-5165-8.
- [14] PÁTEK, Václav. Bulletin advokacie. *Náhrada škody – závazky z deliktu*. 2011, 5/2011, s. 34-36. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2011/ba_11_2011_web.pdf
- [15] PELIKÁNOVÁ, Irena. Bulletin advokacie. *Odpovědnost za škodu - trendy a otázky, malý náhled do osnovy občanského zákoníku*. 2011, 3/2011, s. 15-23. ISSN: 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2011/ba_03_2011_web.pdf
- [16] PETR, Tadeáš; ZRZAVECKÝ, Jan. Odpovědnost členů volených orgánů obchodní společnosti po rekodifikaci - změna k lepšímu?. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2. 4. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/odpovednost-clenu-volenych-organu-obchodni-spolecnosti-po-rekodifikaci-zmena-k-lepsimu-93832.html>
- [17] PRAŽÁK, Zbyněk. *Občanský zákoník II. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 4. relativní majetková práva (§ 1721 až § 3014), 5. ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 3015 až § 3081)*. Český Těšín: Poradce, 2012, 320 s. ISBN 978-807-3653-385.
- [18] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3191/2010. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [19] ŠÁMAL, Pavel. Bulletin advokacie. *K trestní odpovědnosti právnických osob*. 2011, 11/2011. s. 19-29. ISSN: 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2011/ba_11_2011_web.pdf
- [20] ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kolektiv. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010, 1447 s., Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-354-7.

- [21] ŠVÉDA, Martin. Nový občanský zákoník. *Dualistický systém řízení akciové společnosti* [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/obcansky-zakonik/c1-61640030-dualisticky-system-rizeni-akciove-spolecnosti>
- [22] ŠVÉDA, Martin. Nový občanský zákoník. *Monistický systém řízení akciové společnosti* [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/obcansky-zakonik/c1-61640060-monisticky-system-rizeni-akciove-spolecnosti>
- [23] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 11 Tdo 972/2003. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [24] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [25] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1356/2011. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [26] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 29 Cdo 5/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [27] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2014-04-27]
- [28] VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, 851 s. Právo (Anag). ISBN 978-807-2638-468.
- [29] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [30] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- [31] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- [32] Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- [33] Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů